

Kresten Drejergaard i Sct. Knuds Kirke. Foto: Fyens Stift.

FYNSK SINDELAG

Af Kresten Drejergaard

Det vers, som Thorkild Bjørnvig skrev til Båring Højskoles indvielse i 1959, kunne vejrmæssigt set ikke have passet bedre, da min kone, Inger Merete, og jeg ankom til Asperup i november 1973 for at se på det ledige præsteembede:

*Mørk er november og løvfaldet slut,
vandet begynder at fryse, ...*

Det var en mørk og regnfuld dag, som fik alting til at tage sig ud fra sin værste side. Men vi havde en aftale med den afgående Sognepræst Kaj Thaning, som i ornat kom gående fra kirkegården, netop som vi kørte ind i præstegården. Han havde haft begravelse og havde ved samme lejlighed indviet et nyt kirkegårdsafsnit. Godt 21 år senere, da jeg forlod embedet for sammen med Inger Merete at flytte ind i bispegården i Odense, var det nye kirkegårdsafsnit fyldt op.

*.... lyset fra solen og blomsterne brudt –
da må vort hjerte selv lyse.*

Vi kom ind i præstegården, hvor første- lærer og kirkesanger Erik Nørregård og

Kresten Drejergaard har været præst på Fyn siden 1974. Og fra 1995 indtil han trak sig tilbage i oktober 2012, var han biskop sammesteds. I denne artikel beretter den nu afgående biskop om Fyn og fynboer og om nogle af de oplevelser, han havde igennem de mange år på Fyn.

lærer Grethe Marcussen snart efter indfandt sig. De havde også været til begravelse. Kaffen kom på bordet, og snart gik snakken lystigt om løst og fast i Sognene. Men så bortførte Kaj Thaning mig til sit studereværelse for med en ædende saglighed at forhøre mig om mit syn på den tyske eksistensteologi. Forhøret må være forløbet nogenlunde, for da vi vendte tilbage til det øvrige selskab, fik vi at vide, at vi lige så godt kunne blive til aftensmad. Det gjorde vi så. Laura Thaning tilberedte en fortræffelig medisterpølse med stuede ærter og gulerødder, som vi indtog sammen med Erik Nørregård og Grethe Marcussen. Udenfor var det blevet mørkt, men indenfor lyste hjerterne op. Da vi kørte derfra, var det blevet helt indlysende, at det embede måtte vi søge.

Det jyske og det fynske sindelag

Vores baggrund er jysk. Vi er begge to født i Midtjylland i omegnen af Aarhus. Min barndom har jeg tilbragt i Østthimmerland og min ungdom i Vendsyssel. Jeg er kommet til den overbevisning, at det landskab, vi lever i, sætter sit præg på det sindelag, der er med til at forme vores tilværelse. I det vestlige Vendsyssel er jorden de fleste steder temmelig sandet, og der er langt mellem gårdene, for der skal flere tønder land til, for at en familie kan leve af det.

På Fyn ligger gårdene meget tættere, og haverne er ikke ret store, og der skal ikke så meget jord til for at have grøntsager nok til hele vinteren. Det kræver heller ikke meget arbejde, så der bliver tid til overs til en snak, når man møder hinanden ved markskellet eller havehækken. I Vendsyssel er man noget mere fāmælt og måske også mere barsk i lunet. Det ytrer sig for eksempel i brugen af øgenavne. I Vendsyssel har folk øgenavne efter deres skavanker. Haltefanden, Halvandenøre og Dei glæe Niels (den glade Niels) fra Lønstrup. Han var nemlig altid helt utrolig sur. Og så var der en, vi kaldte Fynboen, fordi han snakkede hele tiden. På Fyn er øgenavnene mere godmodige. Man får ofte navn efter sit erhverv, Arne Tømrer, Gunnar Murer, Christian Maler, Johannes Slagter og så videre. Der var dog engang, da jeg mente at have spottet en lille ondskabsfuldhed. Det var "Kolde Lisbeth". Men nej! Hun havde fået sit navn, fordi hun havde passet det offentlige frysehus.

Denne forskel i brugen af øgenavne mener jeg er karakteristisk. Vendelboerne tager gerne et slagsmål for slagsmålets egen skyld, og når man sætter dolkestødet ind, kommer det som regel forfra.

Fynboerne er mere konfliktsky og glider af i konfrontationerne. Til gengæld kan man risikere at få en kniv i ryggen.

Den natur, der omgiver os, sætter sit præg på sindelaget. Anden forklaring kan jeg ikke finde på forskellen mellem de lidt mere barske og ordknappe vendelboer og de mere godmodige og snakkesalige fynboer. De snakker hele tiden. Fynboerne snakker så meget, at de også fylder pauserne ud – ja, de gør så. Der er en lethed og flygtighed over den fynske snakkesalighed, som går igen i alt, hvad jeg forbinder med Fyn. Jeg genfinder den i Carl Nielsens musik, som har en karakteristisk flygtighed over sig. Jeg holder meget af at lytte til den og har i en periode haft Fynsk Forår og anden musik af Carl Nielsen med mig i bilen på mine mange ture rundt i stiftet. Der er mange fine temaer i musikken, men det er ikke en musik, som jeg bagefter går og nynner for mig selv, for jeg kan ikke huske den. Det er, som om den fordamper i samme øjeblik, den sidste tone er klinget ud.

Jeg har det på samme måde med de fynske billedkunstnere, som den københavnske kunstkritik noget nedladende har kaldt "bondemalerne". Når jeg en gang imellem har besøgt Johannes Larsen Museet i Kerteminde eller Faaborg Museum, forlader jeg museet i en lettere opløftet stemning, fordi jeg har set billeder, som udtrykker en umiddelbar glæde ved den enkle og sanselige iagttagelse af naturen. Det samme gælder de mange landskabsmalerier. Men hvis nogen spørger mig, hvilket kunstværk der har gjort størst indtryk på mig, vil jeg have svært ved at svare, da jeg egentlig ikke kan huske de enkelte billeder. Den opløftede stemning blev skabt af summen af

"Fo' ajle di små blomster, dæ' dov æ' te' i år". Foto: Anders Boye.

sanseindtryk, som til gengæld er præget af en flygtighed, som gør det vanskeligt at fastholde det enkelte billede.

Flygtigheden i sproget, musikken og kunsten er på ingen måde det samme som overfladiskhed. Det vil være mig meget fjernt at karakterisere det fynske sindelag som overfladisk. Tværtimod! Hvis man graver et godt spadestik dybere i det fynske sindelag, vil man støde på en alvor, som man midt i al snakkesaligheden ikke må tage fejl af. Fynboerne kender måske bedre end alle andre til livets alvor, for de lever i en skønhed og i en frodighed, som stemmer sindet til munterhed og glæde. Men fynboerne ved også, at det alt sammen er foreløbigt. Om foråret vælter det hele op af jorden: blomster, ukrudt og afgrøder, og vi synger med Mads Hansen "Fo' ajle di små blomster, dæ' dov æ' te' i år". Men fynboerne ved også nok, at om efteråret

forsvinder det hele igen, og så er der kun "sorten muld". Bedre end alle andre kender fynboerne til altings foreløbighed, og det afsætter et lag af vemod og melankoli i sindelaget. Det er næppe nogen tilfældighed, at fynboen Johannes Larsen, som ellers har malet så mange lysende billeder, på et tidspunkt var optaget af at tegne og male døde fugle. Melankolien ligger og lurur et eller andet sted under den ellers så muntre overflade, og den kan bryde igennem på de mest uventede tidspunkter.

Jeg husker engang, da vi var til sølvbryllup i Båring Forsamlingshus. Festen var gået helt efter liturgien med de faste led: suppe, steg og is, og de vekslende led i form af bordtaler og festsange. Det hele var gået, som det skulle, så der var ikke noget at være ked af.

Efter middagen blev der flyttet rundt på bordene, så der opstod et dansegulv

i midten, og musikeren Leo begyndte at varme op til dansen på sit elorgel. Efter al den gode mad var der faldet lidt ro over selskabet. Vi sad småsnakkende ved bordene med kaffen og et stykke kransekage. Pludselig var der et eller andet, der gik i skred i en fynbo. Lyset slukkedes i hans øjne, og man mærkede, at der åbnede sig en afgrund under ham, da depressionen brød igennem med fuld styrke. Det havde næsten eskatologisk karakter, da han udrød: "Ska' vi aller seie skawl meir?" (skal vi aldrig mere sige skål?). Men så sad der en overfor, som fangede situationens alvor, og med fynboens aldrig svigtende evne til at gøre enhver situation flygtig så han ham fast i øjnene og sagde "Så pyt da!", hvorefter han gik hen til baren og hentede en håndfuld bajere.

Hvis man kender til tilværelsens foreløbighed, men kan møde den med et "så pyt da!", fordi man nu engang er konfliktsky, så får man et pragmatisk forhold til livet i det hele taget. Når man ved, at alting har en ende, må man prøve at få det bedste ud af det nu. Som Kisser Købmand i Kærby engang udtrykte det: "Vi lever kun én gang, og det sku' gerne vær' en go' gang!" Og fynboerne har et pragmatisk forhold til livet. Jeg kender for eksempel ingen andre danskere, der så forholdsvis ubekymret navigerer rundt i det noget grumsede farvand mellem skattevæsenet og det momsfrie samfund. Kommer man ind til en håndværker og skal have foretaget en reparation, er det ikke usædvanligt, at forretningen afsluttes med følgende spørgsmål: "Hvordan er det? Skal du have en faktura på det her?" Underforstået: Hvis ikke, kan vi lige så godt trække moms fra med det samme!

Jeg siger ikke, at fynboerne er svindlere. Slet ikke! De er gennemgående ganske ærlige. Men de er pragmatikere med et umiskendeligt anstrøg af anarkisme. Og når nu moms i mange tilfælde bliver trukket fra senere, er der jo ikke nogen grund til at gøre et større papirnummer ud af det nu. Vi kan lige så godt trække moms fra med det samme.

Som pragmatiker bliver man problemløser. Det var Store Andres fra Asperup. Han var gift med Ninna Andres, som var kogekone, indtil hun – som folk sagde – på grund af alder gik af kog. Ninna var ikke blot en almindelig kogekone, der sørgede for maden til folks konfirmationsfester og sølvbryllupper. Hun var også henkogningskone og kunne hjælpe til i frugtsæsonen. Hendes mand Andres havde normalt et godt helbred, men en dag, da Ninna var ude at koge, følte han sig alligevel noget skidt tilpas og ringede derfor til lægen i Nørre Aaby og klagede sin nød.

Lægen, som selv havde et meget pragmatisk forhold til sin metier, havde den opfattelse, at folk som regel ikke var syge, hvis de ikke havde feber. Han spurgte derfor: "Har du feber, Andres?", hvortil Andres svarede: "Jah, det ve' jæ somen ette reiti'. Det ve' jæ ette".

"Ja, men så må du se at tage din temperatur, så vi kan finde ud af, om du har feber. Og når du har gjort det, så ringer du til mig igen!"

Som sagt, så gjort. Efter en halv times tid ringede Andres igen til lægen.

"Har du feber, Andres?" spurgte lægen igen, hvortil Andres svarede: "Jah, det ve' jæ somen ette. Jæ ku' ette finde an't end som et af Ninnas henkognings-termometre. Men dei æ heil op' på 'blommer'!"

Asperup Kirke.
Kilde: Wikipedia.

Spor efter vækkelsestiden

I 21 år var jeg Sognepræst i Asperup og Roerslev Sogne på Nordvestfyn. Derefter var jeg i godt og vel 17 år stiftets biskop. Der er ikke noget Sogn, jeg ikke har været i, og jeg har været til gudstjeneste i langt de fleste af kirkerne. Som biskop har man det privilegium, at man er velkommen stort set alle steder. Til gengæld forventes det også, at man kender de lokale forhold.

Jeg var engang på en cykeltur, hvor jeg et eller andet sted i nærheden af landsbyen Nårup havde mistet orienteringen. Jeg standsede derfor op for at spørge en landmand om vej. ”Hvis jeg nu forsætter i denne retning, kommer jeg så til Tommerup?” spurgte jeg. ”Jæ, de' sku' så'n ein som dæ' vel nok vi'e. Do kæi'der vel dit stift!” svarede han.

Det har været en opdagelsesrejse at lære stiftet at kende. Sognene er vidt forskellige. Sogne, der ligger lige ved siden af hinanden, kan have vidt forskellige præg afhængigt af befolkningens sammensætning og de kulturelle og åndelige

påvirkninger, Sognene har været udsat for. Man skulle synes, at de vækkelsesbevægelser, som gjorde sig gældende i den sidste tredjedel af 1800-tallet, for længst må være klinget ud. Og det er de vel også. Men prægene er der stadig.

I Middelfart Provsti, det tidligere Vends Herred, ligger Vejlbjby Pastorat og Asperup-Roerslev Pastorat lige ved siden af hinanden. I Asperup og Roerslev fik man i 1845 Sognepræsten Mads Melby, som i løbet af sin embedstid blev stærkt grebet af den grundtvigske bevægelse, og dette retningspræg har været gældende for Sognepræsterne indtil den dag i dag. I Vejlbjby Sogn fik man derimod i 1857 præsten Nicolai Clausen, der efterhånden blev præget af Indre Mission. I Sognet opstod der desuden en stærk lægmandsbevægelse, som trak i samme retning, hvorfor Sognet som helhed blev præget af Indre Mission. I Vejlbjby har de derfor lige siden været bedre til at gå i kirke end i Asperup og Roerslev, og når man holdt indsamling under høstgudstjenesten – det såkaldte høstoffer – var

det i Vejlbj bytydelige beløb, der blev lagt på Herrens alter. Til gengæld har der i Sognet ikke været noget nævneværdigt folkeligt foreningsliv. Det var der i Asperup og Roerslev Sogne, hvor jeg på et tidspunkt optalte ikke mindre en tyve foreningsbestyrelser. Derimod var de ikke voldsomt gode til at gå i kirke, selv om jeg dog aldrig i de 21 år har oplevet et messefald. Når vi holdt høstgudstjeneste, var der også indsamling. Men jeg vil bestemt ikke kalde det et offer, det der kom ud af det.

Det er blevet sagt, at det hos grundtvigianerne har været særlig svært at kristne den nerve, der går til tegnebogen. Det er muligvis rigtigt.

Den følgende historie kan jeg ikke helt stå inde for, da jeg har den mistænkt for at være en vandreanekdote. Men jeg har fået den fortalt med en tilknytning til de fynske alper i egnen omkring Håstrup, hvor der engang var en forrygende snestorm. Hele egnen blev pakket ind i sne. Alle veje var lukkede, og det tog flere dage at grave dem fri. Mens det stod på, kom man i tanke om, at der langt ude for enden af en hulvej boede en grundtvigiansk familie, som man hellere måtte prøve at komme i kontakt med. For en sikkerheds skyld medbragte man både madvarer og medicin. Man gravede i et par dage for at nå derud, og da man omsider nåede frem, var der ingen, der svarede, da man bankede på. Men døren var ikke låst, så redningsholdet gik ind. Det viste sig, at den grundtvigianske familie havde forskanset sig nede i kælderen for at spare på varmen. Et lysskær trængte op igennem sprækkerne i kælderlemmen og forråbte familiens tilstedeværelse, hvorfor redningsholdet bankede på kælderlemmen.

”Hvem er det?” lød det dernedefra.

”Det er Røde Kors!” svarede redningsholdet, hvorefter det lød nede fra kælderen:

”Vi har gi'et!”

Vækkelserne på Fyn er som andre steder i landet begyndt i den første tredjedel af 1800-tallet med gudelige lægmandsbevægelser, som nogle præster sluttede sig til, mens andre præster afviste dem. De præster, som var blevet præget af Grundtvigs tankegang, formåede ofte at trække lægmandsbevægelserne i den grundtvigske retning. De øvrige vækkelsespræster fik snarere tilknytning til Indre Mission, da denne forening var opstået efter Vilhelms Bechs berømte møde i Stenlille i 1861. Dertil fik vækkelserne et tilskud fra Brødremenigheden i Christiansfeld, hvis medlemmer var sejlet over Lillebælt for at udbrede budskabet på Fyn. De må være gået i land på kysten omkring Helnæs og Dreslette, hvorfra bevægelsen bredte sig på Sydfyn, hvor den bed sig fast i Skårupøre. Derfra bredte bevægelsen sig videre nordpå langs Storbælt og kom til Kerteminde, hvor den fik en frontfigur i lægmandsprædikanteren Christen Madsen. Andre omrejsende lægmandsprædikanter som den navnkundige Peter Larsen Skræppenborg og Anders Larsen Gamborg kom til og satte yderligere gang i vækkelsesbevægelserne på Fyn. På den grundtvigske fløj gjorde ikke mindst friskole- og højskolemanden Kristen Kold sig gældende i Ryslinge og på Midtfyn. Han var blevet vakt af Peter Larsen Skræppenborg, men sluttede sig senere til den grundtvigske bevægelse.

I den sidste tredjedel af 1800-tallet blev skellet mellem de grundtvigske og Indre Mission mere markant. Men det er

Det flade landskab Sletten mellem Bogense og Otterup. Foto: Anders Boye.

karakteristisk, at Indre Mission på Fyn og omliggende øer har fået et meget mildere pietistisk præg end den Indre Mission, man kender fra Vestjylland. Det kan der være flere forklaringer på. Jeg vil igen påstå, at landskabet præger sindelaget og dermed også vores religiøsitet. Det har simpelthen ikke været muligt at overleve som missionsmand af den vestjyske type i det frodige og frugtbare Fyn. Dertil kommer, at adskillige kulturelle strømninger i tidens løb er passeret den ene eller den anden vej hen over Fyn, og de har gjort, at fynboerne, som godt nok er hjemmeføddinge, i mange henseender er blevet mere kulturåbne end jyderne. Det er tankevækkende at iagttage forskellen mellem Harboøre og Marstal. Begge byer har levet med en tæt tilknytning til havet, og deres befolkninger har derfor altid vidst, at det kan

koste livet at færdes på havet. I begge byer har der været meget stærke indremissionske samfund, men de har fået et meget forskelligt præg. I Harboøre sejlede fiskerne ud på havet om morgenen og kom hjem igen om aftenen – hvis de kom hjem, hvilket de ikke altid gjorde. I Marstal tog søfolkene også på havet, men de kom ikke hjem om aftenen. De kom måske først hjem efter tre-fire års langfart på de store have. Derfor har marstallerne haft en meget større horisont end folkene fra Harboøre. Selv om de pietistiske strømninger bestemt har sat sit præg på fromhedslivet i Marstal, er marstallerne ikke desto mindre blevet et kulturåbent folkefærd. Det viste sig senest i 1998, da Sognets indremissionske præst, Svend Mathias Hansen, satte sin stilling ind på at få folk i Sognet til at sætte sig op imod biskoppen i spørgsmå-

let om velsignelse af homoseksuelle. Som biskop blev jeg kaldt til møde med folk i Sognet, som viste sig at have en noget mere nuanceret holdning til spørgsmålet end Sognepræsten, og Svend Mathias Hansen måtte derfor som konsekvens af sin egen holdning sige sin stilling op. Da stillingen skulle genbesættes, var jeg egentlig indstillet på at følge den mindretalsindstilling, som jeg ventede måtte komme fra den indremissionske gruppe i menighedsrådet. Men der kom ingen mindretalsindstilling. Et enigt menighedsråd ansatte derimod Sofie Seidelin som Sognets anden Sognepræst og kollega til provsten Anders Hauge.

Nu skal jeg ikke gøre mig til af noget særligt dybtgående kendskab til den fynske vækkelseshistorie. Det jeg ved, er opstået ved lejlighedsvis læsninger samt ved mine egne iagttagelser på ture i stiftet. Jeg har ofte brugt at forberede mig til sådanne ture ved at læse Paul Nedergaards "Dansk Præste- og Sognehistorie", som er en guldgrube af lokalhistorisk viden.

En af de iagttagelser, jeg har gjort, går ud på, at der mellem Nordfyn og Sydfyn er en forskel, som er vanskelig at definere. Geografisk set er det let at se forskel mellem det bakkede sydfynske morænelandskab og det næsten helt flade Nordfyn, hvor man ligefrem har et større område, der kaldes "Sletten". Jorden er sine steder på Nordfyn også mere sandet og kan minde om det vestjyske. Også på andre måder vækker Nordfyn minder om Jylland. Det gælder for eksempel kaffebordene. Uanset hvor jeg har været til møde med menighedsråd på Fyn, er møderne blevet afsluttet med et trakte-ment. På Nordfyn har det oftest været et kaffebord med smurte boller, to-tre slags

kager samt småkager. På Sydfyn er det mere almindeligt at blive trakteret med smørrebrød og øl og snaps eller et glas rødvin. Jeg holder lige meget af både det ene og det andet, så der ligger ikke nogen kvalitetsvurdering i denne iagttagelse.

At min iagttagelse ikke er grebet ud af den blå luft viste en holdningsundersøgelse, som Fyens Stiftstidende foretog i 1998, da man sænkede promillegrænsen fra 0,8 til 0,5 promille. Et antal fynboer blev af avisen spurgt om deres holdning til dette lovinitiativ. På Nordfyn var holdningen, at en sådan ændring af loven var helt i sin orden. På Sydfyn var man mere tøvende med hensyn til at tilslutte sig lovforslaget. Der var endda dem, der mente, at inden Sogns spirituskørsel burde pådømmes mildere.

Jeg har ikke nogen som helst dokumentation, som kan bidrage til at underbygge følgende overvejelse. Men kunne man ikke forestille sig, at der har været en forbindelse mellem vækkelserne på Nordfyn og "de stærke jyder" på egnen imellem Vejle og Horsens? Vand har alle dage været mindre adskillende end land. Det kan man iagttage på Samsø, hvor dialekten på Nordsamsø minder om den, man taler på Mols, hvorimod sydsamsingerne snarere taler sjællandsk. Forklaringen er den, at der midt på Samsø ligger en mose, som har været en hindring for trafikken på selve øen, mens samfærdselen over vand har været mindre besværlig.

Jeg forestiller mig, at noget lignende kan have været tilfældet på Fyn, hvis højderyg har været dækket af store skove, hvor "de visse bjergrovne" har holdt til. Det har selvfølgelig hæmmet samfærdselen mellem nord og syd, hvorfor de åndelige strømninger i 1700- og 1800-tallet

har bredt sig langs kysterne. Det vil også give en forklaring på, hvorfor de pietistiske vækkelser har fået et forskelligt præg på den nordlige og den sydlige del af øen. I den sydlige del kom vækkelsen over vandet fra Christiansfeld, som repræsenterede en mildere form for pietisme, som efterhånden udviklede sig i grundtvigsk retning. I den nordlige del har der også ved lejligheder været missionærer fra Christiansfeld, men det var Vilhelm Becks Indre Mission, som bed sig fast, og nærheden til "de stærke jyder" på den anden side af vandet gjorde, at det pietistiske vækkelsespræg holdt sig længere på Nordfyn end i de andre dele af øen.

Vækkelserne fra 1800-tallet har i høj grad sat sit præg på Fyn. Et poetisk nedslag af det har vi i Mads Hansens sang "Fo' ajle di små blomster", som alle rigtige fynboer elsker at synge. Vi synger den som en forårssang, fordi den fortæller om alle de små blomster og fugle, der er til i år. Og hvis man går ned til bækken, så er det, som blomsterne kan snakke, og i ellekrattets løv bliver der hvisket: Jeg mærker i år, i Danmark er det vår, det hele er forandret, eller jeg har været både blind og døv. Sangen slutter med at konstatere, at det hele er forandret, eller også er det mig, der er forandret. Pointen er den, at det ikke så meget er naturen, der er forandret, som folkelivet. Folkelivet er heller ikke, som det plejer at være, "der skyder blomst i mangel en simpel hytte". Og hvis vi bare venter lidt, så bliver bonden landets bedste støtte. Det viste sig også at blive tilfældet med en frodig bonde- og landsbykultur.

Sangen er skrevet i 1870, da der virkelig var gang i vækkelserne. Vilhelm Beck og Indre Mission havde indefra erobret store dele af folkekirken. Og i

den grundtvigske lejr havde man fået sat skub i højskolebevægelse og folkeoplysning, så bønderkarle og bønderpiger efter et højskoleophold kunne vende tilbage til deres Sogne og landsbyer og sætte fart i foreningsliv og andelsbevægelser. Der var grøde i folkelivet. I 1871 organiserede arbejderbevægelsen sig i Socialdemokratiet, der som en politisk vækkelsesbevægelse i næsten et århundrede kom til at præge hele Danmark.

Vækkelserne er så godt som døde nu. Men prægene er der stadig. På forskellig måde lever de videre i den folkelige sammenhæng og bidrager på den måde til, at hvert Sogn har fået sin særlige "personlighed".

Om at få noget ud af det

Fynboerne har fået ord for at være dårlige kirkegængere. Det er sådan set rigtigt nok. Men hvorfor skulle de være bedre, end de er andre steder i landet? Måske er fynboerne bare lidt mere ærlige og lægger ikke så meget skjul på deres svigt.

Engang var jeg ude hos et menighedsråd på Midtfyn for at gennemgå ansøgninger til den ledige præstestilling. Inden gennemgangen spurgte jeg menighedsrådet, hvilken slags præst, de kunne tænke sig. Jo, det skulle jo helst være en, der kunne få tag i børnene og lave børneklub og sådan noget. Det måtte også gerne være en, der ville vise sig på sportspladsen imellem de unge mennesker og på den måde lægge grunden til en ungdomsklub. Man havde også ønsket om, at præsten skulle tage sig af pensionistklubben, som skrantede lidt. Og endelig gjorde det heller ikke noget, hvis præsten kunne sætte i scene og lave diletant og revy.

Jeg sagde så, at det åbenbart mere

var en aktivitetsleder, de søgte. Hvorfor skulle de ikke have en, der var god til at prædike? Dertil svarede menighedsrådsformanden uden antydning af ironi: ”Det betyder ikke så meget her hos os. Vi er nemlig heller ikke gode til at gå i kirke!”

Det er der mange andre steder, hvor de heller ikke er. I februar og september 2012 skrev journalist ved Fyens Stiftstidende, Birgit Bakkær, på baggrund af en række forespørgsler rundt omkring i stiftet nogle stort opsatte artikler om den elendige kirkegang på Fyn. Det skal journalisten ikke have utak for, eftersom hendes artikler har bidraget til at øge forståelsen for, at det i folkekirken er nødvendigt med nogle strukturelle ændringer i pastoraterne ude på landet. Men journalistens artikler var ikke desto mindre tendentiøse. Hun havde ikke altid efterprøvet sine kilder. Ude fra Fangel Sogn blev det berettet, at ni ud af ti gudstjenester blev aflyst på grund af manglende kirkegængere. Det viste sig hurtigt, at det ikke passede. Oplysningen stammede fra en fornærmet præst, som syntes, at Sognet skulle have en over nakken. Det er karakteristisk, at når journalistikken skal berette fra den kirkelige verden, så tegner den det dårligst tænkelige billede. Det er rigtigt, at kirkegangen i mange små landsogne er dårlig. De små landsogne, som der er mange af i Fyens Stift, har for længst mistet både skole, forsamlingshus, håndværkere og handlende. Kun kirken er tilbage. Men hvordan skal man kunne opretholde et kirkeligt liv, når det folkelige liv i det lille Sogn er afgang ved døden?

Nyere undersøgelser har imidlertid vist, at folkekirken i løbet af de sidste par årtier har fået en meget bredere berøringsflade til folk. Der er simpelthen

mange flere mennesker end tidligere, der på en eller anden måde har berøring med kirken i kraft af gudstjenester, der er målrettede til børn og familier. Der er babysalmesang og spaghettigudstjenester. Der er temagudstjenester og pilgrimsvandringer. Der er særlige konfirmandarrangementer og en mængde kulturelle arrangementer og koncerter. Med hensyn til mit personlige fromhedsliv kan jeg godt undvære det meste af dette store udbud, men jeg underkender bestemt ikke værdien af, at det bringer folk og kirke i kontakt med hinanden.

Det kirkelige liv i Fyens Stift skal såmænd nok holde sig i gang et godt stykke tid endnu. Det ændrer sig naturligvis, fordi alt andet i samfundet ændrer sig. Kirken er ganske vist en tung skude at manøvrere med. Men det betyder på den anden side, at man kan bevare tilliden til den. Den flagrer ikke af sted for et hvilket som helst vindstød.

Fynboerne har efter min bedste erfaring tillid til deres kirke. De ved godt, hvor den ligger, når de skal bruge den. De kender i de fleste tilfælde også deres præst, uden at de af den grund mener, at det er nødvendigt at løbe ham eller hende på dørene. I det hele taget har fynboerne som til så meget andet også et pragmatisk forhold til deres kirke. Man hører somme tider folk sige, at de gerne vil have noget med sig hjem fra kirke. De vil gerne have noget ud af det. Det er et noget forbrugeragtigt synspunkt, som jeg ikke er helt enig i. På den anden side må jeg indrømme, at jeg også af og til selv har følt mig snydt efter en gudstjeneste, hvor præsten har sjustet med både prædiken og salmevalg. Så må man håbe, at der har været noget andet, man kunne tage med sig hjem.

Jeg har hørt om en præst, som åbenbart havde noget besvær med sin prædiken og derfor tyede til den løsning, som alle præster kender, nemlig at sige noget om en af de salmer, som er med i gudstjenesten. Ved den pågældende gudstjeneste havde de sunget "Giv mig, Gud, en salmetunge, så for dig jeg ret kan sjunge", (hvilket i parentes sagt er et mere frugtbart synspunkt på meningen med gudstjenesten). I syvende vers af salmen står der:

*Se! fra dine drivehuse
i det fri, hvor storme suse,
poder plantes ud!*

Med afsæt i dette salmecitat siger præsten så i sin prædiken: "Sådan er vi, kære menighed, alle sammen poder, som er plantet ud fra den gode Guds drivhus. Der er nogle, der bliver plantet ud på livets solside, og andre, der bliver plantet ud på livets skyggeside. Den gode Gud ved nok, hvor vi trives bedst. Det er ligesom med geranie og fuchsia. Geranie har bedst af at blive plantet i solen, for dér trives den bedst. Fuchsia trives derimod bedst i skyggen. Sådan er vi alle sammen poder, som under forskellige vilkår bliver plantet ud fra den gode Guds drivhus. Amen!"

Efter gudstjenesten står præsten ude i våbenhuset og hilser på folk. Blandt dem er der en lille fynsk kone, som kommer hen til præsten og siger: "Tak fo' prækni, hr. pastor! De' vå ræ'nok i deili præken. Dæ fik jæ noe me' hjem. Fo' nu ve' jæ, hva' dæ'r i vei mæ min fuchsia!"

Det fynske anarki

Fyn er et land. "Fynsland" hedder det også i kærlig omtale. Som land betrag-

tet har Fyn og de omliggende 90 øer og holme deres eget særpræg takket være landskabet og de åndelige strømninger, der har haft indflydelse på befolkningens sindelag. Som stiftets biskop har det været en glæde at færdes i stiftet. Det har været som en aldrig afsluttet rejse igennem kirkesogne, som hver har deres historie og særpræg. Det har været en opdagelsesrejse, som indimellem har været ganske anstrengende, og undervejs har der været hændelser, som jeg gerne kunne have været foruden. Men jeg ville ikke have undværet selve rejsen, som har været fyldt med store og små oplevelser, som tilsammen har udgjort en væsentlig del af mit liv.

Bortset fra Lolland-Falsters Stift, som består af to næsten lige store øer, hvoraf den ene har domkirken, og den anden har biskoppen og stiftsadministrationen, så er Fyens Stift det eneste stift i Danmark, som ikke har navn efter stiftets domkirkeby. Det hedder ikke Odense Stift, som nogle tror. Derimod hedder det Fyens Stift. Efter min erfaring er denne betegnelse udtryk for den anarkisme, som i et eller andet omfang er en del af det fynske sindelag. Fynboerne lader sig ikke noget diktere fra oven. De har ikke sans for formel autoritet. Det har jeg heller ikke selv. Jeg tror ikke, at det er noget, som ligger i min natur og i mit medfødte temperament. Det er snarere noget, som er blevet påført mig i løbet af godt 38 års præsteliv i Fyens Stift.

Og det er i grunden slet ikke så galt!